

Natuurvereniging Terschelling

november
2021-3

Rinkelbollen

Bestuur

Voorzitter:	Piet Zumkehr	06 5081 6092
Secretaris:	Annie Hek	0562 442 591
Penningmeester:	Jaap de Jong	0562 442 742
Bestuurslid:	Klaas Sluiman	06 5340 3219
Bestuurslid	Leo Bot	06 2272 4810

Colofon

Rinkelbollen/Website	Klaas Sluiman	06 5340 3219
Natuurvereniging Terschelling	e-mail:	natuur@schylge.top
	web:	www.natuurverenigingterschelling.nl

Lid zijn/ worden

Het lidmaatschap van de Natuurvereniging Terschelling bedraagt € 12.50 per jaar, jeugdleden tot 18 jaar € 6,-
Contributie voor postabonnees € 18.50.

**Bank: NL87 RABO 011 93 89 193 t.n.v.
Natuurvereniging Terschelling.**

U ontvangt 4 keer per jaar het mededelingenblad Rinkelbollen en u kunt deelnemen aan de activiteiten van de vereniging zoals lezingen en filmvoorstellingen, excursies en wandelingen.

Omslagfoto: *Frank London fotografeert wel vaker bijzondere objecten. Hij heeft er oog voor. In deze herfstige periode veegde hij, op zoek naar paddestoelen in het bos, een druppel van zijn neus en wat kwam voor zijn lens..... een porseleinzwam met druppel!*

Copyright: Natuurvereniging Terschelling. Alles uit deze uitgave mag worden geciteerd en vermenigvuldigd, echter alleen met bronvermelding en voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

**SLUITINGSDATUM
RINKELBOLLEN 4-2021:
5 DECEMBER 2021**

Rinkelbollen

Inhoud

Colofon	02
Inhoud	03
Van de voorzitter	04
Natuurwandeling	05
Wat kan dit zijn...	07
Sporkehoutspanner gespot	08
Puinhoop met exotische slakken	09
Dagboek van Dubois	10
Ganzenbart op Rottumerplaat	14
Een weeshuis vol	15
Paddenstoelentocht	16
Dalkruid in Formerumbos	17
Zeldzame eierdopmot	18
Goudknopje bij Formerumerwiel	19

Voor het Bijenpark Terschelling in Midsland Zuid vragen we vrijwilligers die willen helpen bij het tuinonderhoud: snoeien, maaien, planten, enz. Aanmelden graag telefonisch of per whatsapp: nummer 0653403219

SCHILDERSBEDRIJF

HAARSMA VOF

Baaiduinen 45
Tel. 0562 448338

Wolwinkel en Lijstenmakerij

Landerum 8A

Een bezoekje meer dan waard!!

Van de voorzitter

“Vertel me welke planten er in uw wegberm staan, en ik vertel u waar u woont”. Deze oude wijsheid geeft aan dat planten niet zo maar overal voorkomen, maar van nature gebonden zijn aan verschillende regio’s in ons land. Vanouds was de plantengroei in de wegberm kenmerkend voor de eigen streek. In Nederland is daar in de huidige tijd amper nog sprake van. Door de aanleg van wegen en spoorlijnen op kunstmatig opgeworpen zandlichamen konden plantensoorten vanuit de zandgronden zich gemakkelijk vestigen in klei- en veengebieden, waar ze vroeger niet voorkwamen. Maar sinds kort is er nog een ander aspect, waardoor het traditionele verspreidingspatroon van veel soorten wordt verstoord, namelijk het inzaaien van bloemenmengsels als bijdrage aan de verbetering van de biodiversiteit.

Het gaat slecht met de biodiversiteit in ons land. Betrokken mensen willen er wat tegen doen, en diverse overheden geven subsidie aan projecten die de biodiversiteit kunnen verbeteren. Vaak betreft het dan projecten waarbij zaden van wilde plantensoorten worden ingezaaid. Deze plantensoorten worden dan geacht het leefgebied voor insecten te verbeteren, of te kunnen dienen als nectarbron voor bijen. Dat er aan het inzaaien van wilde bloemenmengsels ook

nadelen kleven, was voor Floron – de onderzoeksorganisatie voor planten en vegetatie – reden hier een special van het tijdschrift Planten aan te wijden. In de begeleidende brief geeft Floron aan wat die nadelen kunnen zijn. Ik neem hier de tekst integraal over.

“Er zijn namelijk ook veel potentieel nadelige effecten van het inzaaien. Zo kunnen er uitheemse soorten (exoten) in het zaaisel zitten of doorgekweekte cultivars van inheemse soorten. Of er worden inheemse soorten ingezaaid die in de betreffende regio van nature niet voorkomen (floraversaling). Ook komt het helaas voor dat mooie natuurlijke vegetaties worden ondergeploegd om plaats te maken voor een bont bloemenmengsel. En als laatste, maar zeker niet onbelangrijk, met het inzaaien van planten zou je de indruk kunnen krijgen, dat de natuur maakbaar is.” (Floron, juli 2021).

De schrijver voegt verderop nog toe: “Vaak is inzaai ook een kwestie van ecologisch ongeduld en kan er met goed beheer een veel duurzamere bloemrijke vegetatie verkregen worden, met ook een veel grotere positieve uitstraling op de andere biodiversiteit.”

Ook de gemeente Terschelling biedt de mogelijkheid tot het inzaaien van wilde bloemenmengsels, zo is de afgelopen zomer gebleken. Het is echter belangrijk kritisch te zijn op hetgeen wordt ingezaaid, en waar. Vreemd genoeg is in de zomer op enkele plaatsen een ingezaaid bloemenmengsel rücksichtslos weer afgemaaid, waardoor het effect ervan verloren ging. Wat de eilander wegbermen betreft zijn we dan

ook toe aan een beter uitgekiend maai-beheer.

Voor u ligt het derde nummer van de Rinkelbollen van 2021, met opnieuw een aantal lezenswaardige artikelen over de natuur op ons eiland. De Natuurvereniging is de afgelopen zomer weer voorzichtig begonnen met publieksactiviteiten. Zo hielden Bart Ebbinge en zijn vrouw Doortje Dallmeijer in oktober een interessante voordracht over de Rottumerplaat, en zijn er weer enkele natuurtochten gehouden. Maar het coronaspook is nog steeds niet verdwenen. Voor zover mogelijk zullen we proberen de komende winter lezingen en natuurtochten te organiseren. Houdt de website en de nieuwsbrief in de gaten.

Piet Zumkehr

Natuurwandeling door de Reddingbootvallei

Piet Zumkehr

De Reddingbootvallei bij paal 8 is het meest oostelijke deel van de Terschellinger Kroonspolders. Nadat de vallei in 2006 door Staatsbosbeheer is geplagd, geldt deze als een van de meest bloemrijke valleien van Terschelling. Die bloemenpracht is op zijn mooist in juni. In verband met corona kon de Natuurvereniging dit jaar een natuurwandeling naar dit gebied pas op 29 augustus jl. houden. Normaliter valt de vallei in de loop van het jaar droog, echter als gevolg van de regenrijke zomer bleken lage delen in augustus nog steeds plas-dras. De Reddingbootvallei is van oorsprong een strandvlakte. Door Rijkswaterstaat werd vanaf 1920 in het gebied een project uitgevoerd om de invloed van de zee tegen te gaan door de aanleg van stuifdijken. Het project werd ontworpen door een ingeni-

eur De Kroon, vandaar de naam van het gebied. Uiteindelijk werkte Rijkswaterstaat jaren lang aan de ontwikkeling van een robuuste zeereep, waardoor het hele terrein begroeid raakte en onderdeel werd van het Terschellinger duinlandschap.

De vegetatieontwikkeling begon in de Reddingbootvallei schoorvoetend in de dertiger jaren. Deze ontwikkeling was autonoom, zonder beheersingrepen van Staatsbosbeheer. De aanvankelijk jonge, soortenrijke vegetatie werd na jaren overwoekerd door hoge grassen, Riet en lage struiken, waardoor een groot aantal soorten verdween. Door het plaggen van de vallei in 2006 kregen deze soorten de kans weer terug te keren.

De zandige bodem is betrekkelijk kalkrijk. Als gevolg daarvan kon zich na de plag-activiteiten een karakteristieke vegetatie ontwikkelen, gebonden aan kalkhoudende, vochtige valleien. Het vegetatietype kennen we onder de naam Knopbies-verbond of Schoenetum nigricantis. Kensoort van deze gemeenschap is Knopbies. De gemeenschap is echter opvallend soortenrijk en omvat een aantal kenmerkende soorten, waaronder Parnassia, Moeraswespenorchis, Vleeskleurige orchis, Groenknolorchis, Zeegroene zegge, Dwergzegge, Noordse rus en aan de gemeenschap verwante soorten als Sierlijk vetmuur (Krielparnassia), Strandduizendguldenkruid, Geelhartje, Armbloemige waterbies en Rond wintergroen. Alle genoemde soorten komen in de Reddingbootvallei in groot aantal voor.

In het plas-dras-gebied treffen we het Oeverkruid-verbond (Littorellion) aan. Doordat deze valleiden in augustus nog onder water stonden en het water grotendeels was dichtgegroeid door algen, konden we tal van aan dit verbond eigen soorten niet vinden, waaronder het Oeverkruid zelf. Wel vielen op de groeiplaatsen van Stijve moerasweegbree en Duizendknoopfonteinkruid.

Andere opvallende plantensoorten die in de Reddingbootvallei werden gezien, zijn Gewone rolklaver, Moerasrolklaver, Wondklaver, Duinviooltje, Hondsviooltje, Moeraskartelblad en Moeraslathyrus.

Hoewel de Reddingbootvallei een kalkrijke bodem heeft, treedt geleidelijk aan wel ontkalking en verzuring op. In drogere duinkopjes in de vallei valt dit op, dankzij de aan kalkarme bodem eigen vegetatie van duinheidesoorten (Struikhei, Gewone dophei, Kraaihei). Op termijn is te verwachten dat de aan kalkhoudende bodems gebonden soorten achteruit zullen gaan. De vallei is daarnaast gevoelig voor vegetatiesuccesie; delen dreigen dicht te groeien met Riet, Kruidwilg, Duindoorn en Grauwe wilg. Vooral in de indertijd gespaarde plekken met Cranberry valt dit op. De vestiging van de sterk woekerende Rimpelroos is in dit opzicht geen goed teken. Staatsbosbeheer probeert de open structuur van de vegetatie te behouden door maaibeheer toe te passen.

Tijdens de natuurwandeling werd ook een kort bezoek gebracht aan het begrazingsgebied dat ten zuiden van de Reddingbootvallei ligt. In dit gebied loopt een flinke kudde Exmoor-ponies rond, samen met een kleinere kudde Galloways (koeien). De droge duinvegetatie, behorende tot de grijze duinen, is door de begrazing erg kort en open geworden. Daardoor zijn dominante grassoorten, zoals Duinriet, teruggedrongen en hebben soorten van open duinterrein kansen gekregen. Op de noordhelling van de duinen werden groeiplaatsen gevonden van Rond wintergroen en Gewone vleugeltjesbloem. Ook troffen de excursiegangers bij de toegang tot het begrazingsgebied een van de weinige groeiplaatsen aan van Wilde bosaardbei.

Foto op blz 5: Annie Hek

WIE HEEFT EEN IDEE, WAT DIT KAN ZIJN?

Ria Baldee stuurde deze foto na het plukken van cranberry's. "Tijdens het plukken van cranberry 's trof ik deze leuke groenige op blaadjes lijkende paddestoelen aan. In de natte duinen. Weet iemand de naam van deze paddestoelen?"

Op de foto hieronder zie je hoe paddestoelen van onderen worden bestudeerd.

Er werd tijdens de “opvoeding” van de nieuwe generatie zwaluwen veel kunst en vliegwerk verricht om de jonge zwaluwen van de nodige vliegjes en andere lekkere hapjes te voorzien..Ik had het geluk om dit te mogen aanschouwen achter de SBB schuur op Lies en op Striep en heb vele uren zitten genieten van de capriolen die werden uitgevoerd om de vliegjes in de bekjes te krijgen...Het was moeilijk fotograferen, want ze zijn zo supersnel! Foto en tekst Sjoukje Hamstra.

Sporkehoutspanner is nog steeds een zeldzame vlinder

In juli jl. trof Frank London in zijn lichtval een Sporkehoutspanner (Philereme vetulata) aan. In Nederland is deze nachtvlinder vrij algemeen, maar juist zeldzaam op de Waddeneilanden. Van Terschelling was ze nog niet bekend. Wel zijn er enkele waarnemingen gedaan op andere Waddeneilanden, waaronder meerdere op Vlieland. Het feit dat de Sporkehoutspanner bij ons zo zeldzaam is heeft als oorzaak de hoge

zeldzaamheid van de waardplant van de rups: Vuilboom of Sporkehout. In onze duinen en bossen wordt Vuilboom sporadisch gevonden. Wel zijn er her en der wat struiken aangeplant, onder meer als nectarbron voor bijen. In het Bijenpark in Midsland staan enkele tientallen, ook bij Frank London in de buurt – in Hoorn – staat zo’n struikje.

Een puinhoop vol exotische slakken

Henk Mienis

Bij de ontruiming van het stukje Dellewal waar ooit de danszaal heeft gestaan, is in de noord-oost hoek van het terrein een kleine hoeveelheid puin en grond achter gebleven (vlak naast huisnummer 13). Deze afvalhoop is een paar meter in doorsnee en 2-3 meter hoog. Zij is begroeid met een ruderaal vegetatie waarin de exotische maar reeds heel lang ingeburgerde Gewone teunisbloem *Oenothera biennis* een opvallende plaats inneemt.

Naast allerlei andere adventieve planten komen op deze puinhoop ook een groot aantal exotische slakken voor. Sommigen zijn reeds lang van Terschelling bekend zoals de Zwartgerande tuinslak *Cepaea nemoralis*, en de Segrijnslak *Cornu aspersum*, maar ook meer recente introducties zoals de Grofgeribde grasslak *Xeroplexa intersecta* (tot voor kort luidde de wetenschappelijke naam *Candidula intersecta*, maar zie voor deze verandering Chueca et al., 2018), de Bolle duinslak *Cernuella virgata* (foto) en de Grote kartuizerslak *Monacha cantiana*

en zelfs twee soorten die pas een jaar of twee-drie voor het eerst op Terschelling zijn gevonden: de Bolle duinhoren *Cochlicella barbara* en de Zandslak *Theba pisana*, hebben daar een thuis gevonden. Tevergeefs heb ik op deze puinhoop gezocht naar een landslak die van nature op Terschelling voorkomt.

Wie deze exotische slakken beter wil leren kennen, wordt daarom aangeraden om eens een kijkje te nemen op deze puinhoop vol exotische slakken. Mocht men niet alle zeven soorten aantreffen, kijk dan eens langs de randen van dit terrein en elders langs de duinvoet van de Dellewal, vooral na een mals regenbuitje, dan kan men daar nog een andere exotische slak tegenkomen namelijk de Heesterslak *Arianta arbustorum* (8).

Geraadpleegde literatuur

Chueca, L.J., Gómez-Moliner, B.J., Madeira, M.J. & Pfenninger, M., 2018. *Molecular phylogeny of Candidula (Geomitridae) land snails inferred from mitochondrial and nuclear markers reveals the polyphyly of the genus. Molecular Phylogenetics and Evolution, 118: 357–368.*

Dagboek van Dubois

In dit dagboek geef ik weer wat ik in onze tuin of elders op het eiland waarneem.

Geerlof du Bois

10 juni. Een dag met volop zon. Over het hele eiland wordt volop grasgemaaid, gekuild en gehooïd. In onze tuin bloeit het vingerhoedskruid prachtig evenals de duinroosjes. De laatste ruiken vooral in de avond heerlijk. In de polder bloeien op een aantal percelen die onder het zgn. beheer vallen de ratelaars (rinkelbollen) prachtig. Ook hoor ik een veldleeuwerik en zie ik de eerste jonge scholeksters.

16 juni. Een prachtige dag met volop zon. In de tuin een aantal graskanten gestript en 's middags heerlijk in de tuin gezeten. Een kleine vos gezien en veel atalanta's. In de avond een fietstocht door de duinen gemaakt.

17 juni. Een kolibriefvlinder in onze tuin gezien, die met zijn lange roltong honing zocht in de bloemen van de mini-petunia's.

19 juni. 11mm regen afgetapt na flinke buien in de afgelopen nacht. De hele dag bewolkt en koud.

20 juni. Vanmorgen tap ik 38 mm regen af na flinke regen van in de afgelopen nacht, vandaag droog. In de duinvalleien en op de velden staat veel water. In onze tuin staat de gele toorts (Verbascum) weer prachtig te bloeien. De berm langs de duinfietspaden kleuren geel van de diverse bloeiende soorten walstro en muurpeper waardoor het heerlijk ruikt. Ook de kamperfoeliestruik in onze tuin bloeit mooi en geurt vooral in de avonduren heerlijk.

26 juni. De hele dag bewolkt en af en toe een spat regen. Vandaag de laatste aardbeien uit eigen tuin geplukt. Over het pas gemaaide gras scheren steeds twee boerenzwaluwen, die bij de burens in de schuur aan het nestelen zijn. Ook zien we regelmatig een witte kwikstaart op het gras foerageren.

30 juni. Ik tap maar liefst 41 mm regen af. Zoveel regen heb ik nooit eerder na ca. 4 uur afgetapt.

7 juli. Goed weer met in de middag veel zon. Evenals gisteren het bed met aardbeiplanten een opknabbeurt gegeven. Nieuwe uitlopers verwijderd zodat de planten elk afzonderlijk komen te staan. Dit doe ik om het onkruid beter de baas te blijven. 's Middags even naar het strand geweest.

24 juli. Er is privé veel gebeurd. Vandaag de draad weer opgepakt. Alle graskanten gestript. Ook de diverse potplanten water en mest gegeven. Ik zie al enkele dagen een jonge roodborst in de tuin, die er heerlijk op los baddert. In de avond zie ik veel zwaluwen in de lucht, die zich al weer verzamelen ter voorbereiding op de trek, denk ik. Al enkele dagen zwerft er een vrijwel witte jonge buizerd in en rond de tuin (zie foto).

26 juli. Voor het eerst dit jaar in zee geweest.

28 juli. Wandeling gemaakt door de Reddingsbootvallei. Wat een lust is het om daar te lopen. Volop bloeien de moeraswespenorchis, parnassia en rondbladig wintergroen. Heel mooi om daar eens te gaan kijken.

31 juli. 7 mm regen afgetapt.

2 augustus. Vandaag opnieuw de jonge buizerd (vrijwel witte) in de polder gezien. Nog nooit eerder zag ik zo'n prachtig jong beest. Dit dier is meer dan een week in de polder achter Formerum te zien geweest.

4 augustus. Goed weer met veel zon en af en toe wat wolkenvelden; temperatuur 20 graden C. Fijn in de tuin allerlei karweitjes uitgevoerd. Op de bloemen van de Buddleja in onze tuin zie ik veel vlinders, o.a. distelvlinder (zie foto), atalanta, dagpauwoog, kleine vos en koolwitje. In de duinen achter Midsland twee holenduiven gezien.

6 augustus. In de polder zag ik grote groepen putters. Er stond vandaag veel wind, ZW 6; temperatuur 19/20 graden C.

14 augustus. Goed weer, maar wel koel. De hei op het eiland bloeit prachtig en het is heerlijk om daarvan te genieten op de fiets. In de polder zie ik steeds meer groepen goudplevieren, Kieviten en putters. Langs het fietspad in het Formerumberbos staat op diverse plaatsen de brede wespenorchis te bloeien. Op de bloeiende lavendel in de tuin zie ik een argusvlinder en diverse kleine vossen en koolwitjes.

20 augustus. Vooral in de middag prachtig zomerweer met volop zon en nauwelijks wind; temp. 20 -21 graden C. Het is nog steeds genieten van de bloeiende de heide. Het is dan ook een lust om te fietsen of te wandelen.

Ook de landjes met bloeiend havikskruid geven het eiland een vrolijk en zomers

**U krijgt bericht van onze activiteiten via de nieuwsbrief.
Raadpleeg ook de website of fodzoeker.**

aanzien. Van vogels in de tuin of elders merk je weinig; ze zijn in de rui en houden zich schuil.

22 augustus. Aan de wal, met name in Friesland, valt vandaag zeer veel regen; plaatselijk zelfs 100 mm. Op Terschelling valt het gelukkig erg mee en blijft het tot 15 mm beperkt.

27 augustus. Vandaag lijkt het wel herfst. Veel bewolking en af en toe een bui, met een koude NO-wind. De eerste blauwe pruimen geplukt. 's Avonds nog even gefietst. In het Formerumberbos bloeien nog steeds

de wespenorchissen.

30 augustus. Nog steeds is het te koud voor de tijd van het jaar. Op de kwelders achter Striep zien we 's avonds nog een tiental lepelaars. Er zijn daar ook veel wulpen aan het foerageren.

31 augustus. Jonge gekraagde roodstaart in de tuin gezien.

4 september. Eindelijk weer een dag met zon. In de tuin alle graskanten gestript en de laatste pruimen geplukt. In de avonden een heerlijke fietstocht gemaakt langs de dijk. Op het wad foerageren bij eb nu heel veel trekvogels, o.a. wulpen, kieviten

BIJENPARK
TERSCHELLING

www.bijenparkterschelling.nl

the place to bee
- EXCURSIES - BIJENSAFARI'S
- WORKSHOPS - JONG & OUD
- CURSUSSEN - BIODIVERSITEIT

en goudplevieren. Op de dijk zelf zijn veel witte kwikstaarten te zien.

8 september. Een warme dag In de tuin. Ik zie nog steeds veel atalanta's; die zijn er het hele jaar al veel. De grote groene sabelsprinkhaan hoor ik echter nooit meer in de tuin of het duin. Wel zie ik meer kruisspinnen in een web dan voorgaande jaren. 's Avonds vliegen er langs het fietspad onder het duin achter Lies veel libellen rond; allemaal paardenbijters.

9 september. Een zeer warme dag; om af te koelen een duik in zee genomen. De cranberry-plukkers ontdekken een tweetal pauwoogpijlstaarten tussen de bessen (een nachtvlinder). In onze tuin is nog volop bedrijvigheid door vlinders. De kleine vos was een aantal jaren heel weinig te zien. Dit jaar lijkt het weer wat beter te gaan met deze vlinder. Nog nooit eerder zag ik zoveel atalanta's.

17 september. Mooi zomerweer met temperatu-

ren van ca. 20 graden; weinig wind. Op het wad nog een tiental lepelaars gespot en op de hoogwatervluchtplaatsen grote groepen scholeksters, goudplevieren en wulpen.

21 september. Op diverse plaatsen langs het fietspad door de duinen zie ik weer zieke konijnen: myxomatose-slachtoffers. Zou die ziekte nou nooit eens uit gewoekerd zijn? Alleen langs de dijk zie ik enkele gezonde dieren, die zich schuilhouden tussen de steenwering onder langs de dijk.

Ganzenbart boeiend verteller over het verboden eiland

Het was volle bak in Ons Huis op West, 20 oktober jl. Bioloog, vogelonderzoeker en schrijver Barwolt ('Ganzenbart') Ebbinge vertelde over zijn boek "Rottumerplaat, verboden eiland in de Waddenzee", dat hij schreef na samen met zijn vrouw Doortje Dallmeijer tussen 2013 en 2018 435 dagen 'tweezaam op een eiland' doorgebracht te hebben, waar de zee steeds voortklotst.

Zij werkten als vogelwachters voor Staatsbosbeheer. Barwolt schreef de tekst en Doortje legde het eiland met al zijn vogels vast als fotograaf. Dit eiland veranderde vanaf 1950 van een kale zandplaat in een echt Waddeneiland dankzij de werkzaamheden van duinwerkers van Rijkswaterstaat die jarenlang dit eiland hebben opgebouwd met behulp van de stuivende wind. Voor iedere eilander is het boek een aanrader.

Na de pauze werd de film van Hans den Hartog "De vogelwachter, tijd bestaat niet, enkel tij" vertoond, met opnames van Terschelling, Engelsmanplaat en Rottumerplaat.

Er waren zo'n 40 belangstellenden aanwezig die hebben genoten van de vele anekdotes.

Sabelsprinkhaan

In de slaapkamer van Jaap en Inge Smit werd een ongenode gast ontdekt. Het ging om een sprinkhaan, en wel om de grootste soort die bij ons voorkomt, de grote sabelsprinkhaan. In de nazomer en de herfst kun je de mannetjes luid horen sjirpen in de struiken overal op het eiland. Het dier op de foto is een vrouwtje. Het lange uitsteeksel is een legboor, waarmee het vrouwtje eitjes afzet in de grond. Jaap heeft het dier met een handdoek gevangen en naar buiten verbannen.

Een weeshuis vol

Frank London

Nog nooit waren ze bij mij in de nachtelijke uren op bezoek geweest, de weeskinderen.

De grootste onder de nachtvinders, van een grote schoonheid.

Het zijn spinneruilen.

Het rood weeskind zat des avonds laat op een witte bloem van de vlinderstruik. Het is leuk (of ik vind het leuk) om in het donker de bloemen uit je tuin met een zaklantaarn te verlichten. Deze pareltjes kun je dan tegenkomen. Een week later kwam het blauwe weeskind op bezoek. De eerste ooit op Terschelling.

Een joekel, het leek wel een vogeltje. Het is een trekvlinder, ook wat gehavend van de verre reis uit Scandinavië. Als klap op de vuurpijl kwam er nog een zwart weeskind aanvliegen. Dit is een echte uil (Noctuidae) en geen spinneruil (Erebidae). Wel ook gelijk de grootste onder de uilen.

Z o, nu weet u alles over weeskinderen. Ik mis er nog eentje, je moet altijd nog wat te wensen hebben: het karmozijnrood weeskind, al een paar keer gespot op ons eiland.

Walrus op het Wad

Onlangs werd de haven van West-Terschelling bezocht door een in onze contreien wel zeer zeldzaam zoogdier: een Walrus. Een jong wijfje lag enige tijd te rusten op de keien in de haven. De Walrus was al eerder in het Deense en Duitse wadengebied gespot, en deed onder weg naar het zuiden diverse havens aan. Flip Tocila maakte een korte film:

<https://youtu.be/K6dkLp1Q7Cg>

Impressies van een paddenstoelentocht

Ria Baldee maakte op 17 oktober bijgaande plaatjes tijdens de Natuurvereniging excursie

Dalkruid in het Formerumer bos

Piet Zumkehr

Lenneke Roozen stuurde een prachtige foto van bloeiend Dalkruid, aangetroffen in het Formerumberbos. Dalkruid is een opvallende bosplant, die gerekend wordt tot de familie der Asparagaceae. Wilde asperge is een nauwe verwant. Dalkruid is gemakkelijk herkenbaar

aan de twee, spits toelopende, hartvormige bladen en de daartussen opschietende bloeistengel met witte bloemen. De plant kan zich met een wortelstok goed vegetatief verspreiden. De groeiplaatsen beslaan dan ook vaak een groot oppervlak, met vele planten dicht opeen. Dalkruid heeft een voorkeur voor beschaduwde plaatsen en wordt daarom steevast gevonden in de kruidlaag van vochtige tot matig vochtige bossen.

In Nederland komt de soort op tal van plekken voor en is niet zeldzaam. Maar het waddengebied behoort van oudsher niet tot het verspreidingsgebied. Op Terschelling is Dalkruid alleen bekend uit de oostelijke helft van het Formerumberbos. De groeiplaats is ontstaan in de dertiger jaren van de vorige eeuw tijdens de aanplant van het bos. Enkele percelen werden toen gebruikt als kwekerij voor plantmateriaal en als proefgebied om ervaring op te doen

met de aanplant van verschillende boomsoorten in het voedselarme duinzand. Het kleine bosje bij het Liesingerplak heeft daarom nog de naam “kwekerij”. In dergelijke kwekerijbosjes werd ook geëxperimenteerd met de aanplant van enkele fraai bloeiende bosplanten. Naast Wilde hyacint en Lelietjes der dalen behoorde Dalkruid

daar ook bij.

Een vochtig bosperceel ten noorden van de natuurcamping is indertijd als proeflocatie gebruikt. In de kruidlaag komt hier ook voor Zevenster en Bosanemoon. Dalkruid breidde zich er over een groot oppervlak uit. Al in de tachtiger jaren van de vorige eeuw werden er kleine groeiplaatsen langs de rand van wandelpaden gevonden los van de grote groeiplaats in genoemd perceel. In 2020 is de huidige verspreiding van Dalkruid onderzocht. Daaruit bleek dat het aantal

groeiplaatsen tot 12 is uitgebreid over een oppervlak dat grofweg de oostelijke helft van het Formerumberbos beslaat. Dalkruid doet het dan ook erg goed.

In de andere bossen van Terschelling komt Dalkruid niet voor. Een kleine groeiplaats die in 1989 nabij het kantoor van SBB in West is gevonden, is verdwenen. Maar gezien de sterke uitbreiding in het Formerumberbos is het niet uitgesloten dat Dalkruid binnenkort ook in de andere bossen tevoorschijn komt.

Zeldzame eierdopmot gefotografeerd

Piet Zumkehr

Fotograaf Joost van der Sluijs stuurde de redactie van Rinkelbollen een fraaie foto van de zeer zeldzame Eierdopmot (*Argyroproctea externa*), een microvlinder uit de familie van de Bladrollers (Tortricidae). Hij trof het vlindertje op 24 juli jl. aan langs de

Longway in het bosgebied van West-Terschelling bij een groeiplaats van Rond wintergroen (*Pyrola rotundifolia*), de waardplant van de rups van deze soort. Over de waarnemingen van deze soort – vroeger bekend onder de wetenschappelijke naam *Olethreutes dalecarliana* – schrijft Joop Kuchlein in zijn boek *De Kleine Vlinders* het volgende:

“In 1856 werden van deze soort in een berkenpan in de Wassenaarse duinen (ZH) twee exemplaren gevangen (...). Dit is één van de oudste gedateerde micro-vondsten

uit Nederland. Vervolgens is *O. dalecarliana* in 1869 door Lodeesen in Overveen (NH) gevonden. Daarna nooit meer in ons land aangetroffen. (...) Bij het ter perse gaan van dit boek vernamen wij, dat van *O. dalecarliana* in 1992 op Terschelling (FR) twee exemplaren in twee uurhokken werden gevonden (Bot en Zumkehr, pers. med.). Eén daarvan is weer losgelaten op de plek, waar het gevangen was.” (Kuchlein, J.H., 1993).

De Eierdopmot is dus tussen 1869 en 1992 meer dan 120 jaar niet in Nederland opgemerkt. Toen Leo Bot in 1992 een vlinder ving in het Parapluduin, en het dier mee naar huis nam voor nader onderzoek, besepte hij dat het om een zeer zeldzaam dier ging, en als soort gebonden aan kleine plekken waar de waardplant Rond wintergroen groeit. Een belangrijk argument dus om het dier, nadat de determinatie kon worden bevestigd, weer op de vangplek los te laten. Kort nadien werd een tweede exemplaar aangetroffen in een duinvallei in de Kroonspolders bij paal 7.

Dankzij gericht onderzoek sinds de eeuwwisseling is gebleken dat de Eierdopmot in de Nederlandse duinen op meerdere plekken voorkomt waar de waardplant groeit. Recent zijn vlinders gemeld uit de Noord-Hollandse duinen, van meerdere Waddeneilanden en ook uit het Lauwersmeergebied. Door de gebondenheid aan een plantensoort met een beperkte verspreiding in Nederland blijft de Eierdopmot nog steeds te boek staan als “zeer zeldzaam”.

Literatuur: J.H.Kuchlein, 1993. De Kleine Vlindersdoc, Wageningen.

Het coronavirus beperkt onze mogelijkheid tot het houden van publieksactiviteiten nog steeds. We durven het echter weer aan natuurwandelingen te houden. De activiteiten zijn momenteel nog niet bekend, maar worden tijdig in de nieuwsbrief en op de website aan u kenbaar gemaakt.

Heeft u vragen of informatie voor het bestuur of bestemd voor dit blad, maak dan gebruik van ons e-mailadres: natuur@schylge.top

Goudknopje bij het Formerumerwiel

Piet Zumkehr

Wie afgelopen zomer met een kritische blik vanaf de Waddendijk naar de graslanden rondom het Formerumerwiel keek, zal er een groot aantal plantjes met opvallende felgele bloemen hebben opgemerkt.

De graslanden zijn hier in korte tijd door het Goudknopje (*Cotula coronopifolia*) gekoloniseerd. Goudknopje is een exoot, die op steeds meer plaatsen opduikt. Favoriete groeiplaatsen liggen op matig voedselrijke tot voedselrijke bodem in vochtige tot zeer natte terreinen. Vooral na langdurige inundatie, waarbij de vegetatiebedekking wordt teruggedrongen, ontstaan op de droog vallende, modderige bodem voor het Goudknopje nieuwe kansen. Goudknopje mijdt daarbij zilte terreinen niet. Enkele jaren geleden viel al op dat het plantje op grote schaal de begraasde kwelder van de Groede had we-

ten te vinden. Nu het plantje zich ook buiten de Groede heeft gevestigd, mogen we verwachten dat deze binnenkort ook op andere vochtige plekken tevoorschijn komt, zoals het Groene Strand.

Goudknopje verdringt op de groeiplaatsen geen inheemse soorten en lijkt geen bedreiging te zijn van het natuurlijke ecosysteem. Bestrijding van het plantje is, zoals het nu lijkt, niet nodig.

Voor het Bijenpark Terschelling in Midland Zuid vragen we vrijwilligers die willen helpen bij het tuinonderhoud: snoeien, maaien, planten, enz. Aanmelden graag telefonisch of per whatsapp: nummer 0653403219

1648 Pur Sang

Oosterburen 23
8891 GH Midland
Terschelling

0562 - 448090
www.1648pursang.nl
info@1648pursang.nl

Natuurvoeding,
biologische groenten,
fruit en natuurlijke
lichaamsverzorging.

Ook hebben wij een ruime keuze
in Terschellinger kazen, honing,
eilander lekkernijen en
waddendelicatessen.

Nieuw! Toko 10

Vergaap je aan de
vele producten uit
verschillende
Aziatische landen.

*De specifieke smaak van
Terschellinger Boerenkaas*

Terschellinger boerderijzuivel is alleen verkrijgbaar bij de

PIETER PEIT'S HOEVE

Lies 24a Terschelling
Telefoon 0562 448501
www.pieterpeitshoeve.nl